

גליזון באר הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תולדות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון באר האמונה
Mechon Beer Emunah ארה"ב:
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2021

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת תולדות

- א שמחו בה' - אין שמחה כשמחת המאמין בה'
- ד אך טוב וחסד ירדפוני - כל ה'רדיפות' לטובה
- ו אשכון את דכא - הברכה שבאה לאדם בזכות שפלות רוחו
- ו וידו אוחזת בעקב - להתבונן בכל ענין על סוף דבר ותכליתו
- ח ולאום מלאום יאמץ - שלימותו של יעקב ע"י עשו העומד לפניו לשטנו
- י את בכורתך - מעלת היהודי שמתחיל בכל עת מחדש
- יב משמרתי וחוקותי - להיטיב לבריות
- יד יושב אוהלים - עיקר הצלחתו בתורה ע"י היגיעה וההתמדה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת תולדות

שמחו בה' – אין שמחה כשמחת המאמין בה' בפרשתן (כה יט), 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', וביאר הגה"ח רבי אהרן יוסף לוריא זצ"ל, שהנה מקור השמחה האמיתית לאדם היא מכח חזק בשחוננו בתקב"ה, שמאמין בו ית' כי הוא מנהיג את עולמו, ומסבב כל הסיבות להביא את בריותיו לתכלית הטובה, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד² וגם דבר הנראה כרעה ח"ו¹ אינו כי אם

א. לפני כמה שבועות נלב"ע בעי"ת בני ברק יצ"ו בערב שבת קודש איש זקן ושבע ימים, כשהוא מותיר אחריו משפחה עניפה מרובת צאצאים בלעה"ר, מסע הלוויה החל בבני ברק ומשם יצאה לעבר בית העלמין בראשון לציון, כשרצו להתחיל ב'קבורה' הבחינו שאחד מ'חתני' הנפטר נעדר (עם נור"ב), ומפני כבודם החליטו להמתין, הזמן חלף ואין 'זכר' מהם, גם לא הצליחו בשום אופן להשיג עמהם קשר, עד שכעבור שעה 'נמצאה האבידה' והגיעו האובדים ל'בית החיים', מיד הזדרזו לקבור את המת מפני השבת המשמשת ובאה.

משביררו אצלם להיכן נעלמו, סיפרו, שמיד ביציאתם מבני ברק 'אמרו' ל'מורה הדרך' הנקרא 'ווייז' (waze) שעליהם להגיע לבית הקברות, אלא שבטעות נכתב שכוונתם לבית הקברות שבעיר 'חולון', ואכן כיוון אותם בכל פרשת דרכים אנה יצאו ואנה יבואו, עד שהגיעו לביה"ח בחולון, ועדיין לא ידעו שהם נמצאים כאן ב'טעות', נכנסו לתוך ביה"ח והחלו לחפש אחר המון העם בני משפחתם אך לא ראו אפילו איש אחד, חשבו שמא יש עוד 'כניסות' ושבנו לרכבם לחפש ולא מצאו כלום, בלית ברירה, שאלו אחד מעוברי אורח והוא העמידם על טעותם, לא 'ראשון לציון' כאן אלא 'חולון', ולא זו הדרך ולא זו העיר אותה אתם מחפשים... וכשרצו לחזור על עקבותיהם ולנסוע לראשון לציון התברר להם כי מורה הדרך 'נרדם' ואין כעת אפשרות ל'העירו'... ומבלעדיו הרי הם 'אובדים' לגמרי... יחוגו וינעו כשיכור, והעמידו את הרכב בצדי הכביש (road) ושאלו עובר אורח כיצד יסעו, ניסה להסביר להם עד שראה שאין הדברים מתיישבים על הלב, וכשראה את מצוקתם אמר להם, הנה הנני מנהל משרד כאן בעיר, ואחת מהעובדות אצלי מתגוררת בראשון לציון, אשחרר אותה קודם הזמן, והיא תצטרף לנסיעתכם ותדריך אתכם בכל פניה ופניה שאתם פונים, וכך הוה.

מיד בעלותה על הרכב שחה להם בהתרגשות עצומה, כי בדרך כלל היא עובדת עד שעה מאוחרת, ובאותו ערב שבת לא הספיקה עדיין להכין כל צרכי השבת, ולא ידעה מה תעשה, שהלא הזמן קצר והמלאכה מרובה, ובתקופה זו כניסת השבת הרי היא בשעה מוקדמת, ו'מאין יבוא עזרי', והתפללה לאבינו שבשמים שיחוס וירחם וישלח עזרו מקודש, אך לזאת לא פיללה, שה'בוס' הנוקשה ישחרר אותה קודם הזמן, אך היד ה' תקצר...

ואתה עמוד והתבונן בנפלאות ההשגחה הפרטית, כיצד שומע תפילה ומסבב כל הסיבות מנהיג עולמו להיטיב לבריותיו, מביא אנשים לעיר אחרת ב'טעות', וגם ה'ווייז' אינו עובד, ו'בדיוק' פגשו את ה'בוס' שיש לו עובדת מראשון לציון, ויוצא מגדרו לסייע בעדם, והכל כדי לעזור לאשה אחת כשירה להכין ההכנות לשב"ק, ולמלאות מה שביקשה והתפללה...

ב. הרי לפניכם מעשה שהיה בעש"ק פר' לך לך תשפ"ב, וכפי שנשלח באגרת מבעל המעשה - בחור חשוב מתושבי עי"ת בית שמש יצ"ו, הלה חזר מהשיבה לבית הוריו והבחין בפתח הבניין ב'שק אשפה' מוטל על הארץ, והיות ומטבעו הינו איסטניס גדול, וכל לכלוך מוציא אותו משלוות הנפש, וגם הכיר ב'טביעות עין' 'אי מזה באת' - מאיזה בית מוצאו, על כן מיהר ועלה לבית דירתו של השכן המשליך, וטענתו בפיו, על מה עשית ככה, מדוע החלטת לפנות 'זבלך' לרשות הרבים, מן היושר ושורת הדין נותנת ש'התכבדו מכובדים'..., רדו נא למטה ופנו אשפתכם לתוככי ה'צפרדע' (כינוי לפחי אשפה הנמצאים ברחובה של עיר), אכן השכן שלא אבה לשמוע לדברי השופט... פטרו בתירוץ דחוק שהוריד בידו שתי שקים, ולא היה כח בידו להשליך שניהם כאחד, ולכשירחיב ה' כח ומח יטפל בזה, והלך הבחור ממנו בחרי אף...

ויהי בעצם היום, אחר כמה שעות הוצרך 'הבחור' לתקן דבר מה בביתו, ולצורך זה נצרך לעמוד מחוץ למעקה, ומחמת שלא מצא מנוח לכף רגלו נפל מגובה של קומה ומחצה עד לארץ ונשברה ידו, אך בראשו לא נחבט כלל כי נפל בדיוק על שק האשפה... ולא עוד אלא שלאחר מעשה נודע כי מתחת ה'אשפה' היתה אבן גדולה וחדה,

באר הפרשה - פרשת תולדות

טוב וחסד^ד, וממילא מרגיש שהוא כבן המונח בזרועות אביו^ה, ואינו דואג^ו ואינו מפחד משום דבר^ז ומשום

ומי יודע מה היה קורה לו אילו היה ראשו היה נחבט באותה אבן רח"ל... ללמדנו כי גם 'אשפה' המפריעה יש בה פתח הצלה, ואותו שכן שהניח את הזבל שם היה שלוחא דרחמנא להצילו מ...

ג. וזו היא עבודת החיים של איש יהודי להתחזק באמונה יתירה ולדעת שכל העובר עליו הן לטב והן למוטב הכל הוא ברצון הבורא ית"ש ולטובתו האמיתית. בעלי הרמז נתנו רמז לדבר בלשון הכתוב (תהילים כג א) 'ינחני במעלי צדק', שתיבת ינחני נקראת גם מתחילתה לסופה וגם מסופה לתחילתה, ללמד בכל מצב שהוא הן כשנראה שהדברים מתנהלים ב'יושר' ואף כשנראה שכל ההנהגה היא 'להיפך'... תמיד הקב"ה ינחני במעגלי צדק, הכל בהשגחה עליונה להביאו לטוב הנצחי ולהנחותו במעגלי צדק.

בדרך משל דימו את הקשיים העוברים על האדם ל'רכב' (קאר) אשר תכליתו לערוך 'קפיצת הדרך', להביא את האדם למחוז חפצו במהירות פי כמה וכמה בהליכתו ברגליו, אמנם בטרם יגש אל המלאכה לנהוג בה עליו לדעת היטב את כל כלליה ופרטותיה לבל יסע כשור מועד 'וינגח' באחרים הנוסעים לצידו ובהולכי הרגל... כיו"ב הם הנסיונות, מקצרים את המרחק שבינו לבין אביו שבשמים, שע"י העמידה בנסיון 'קופצת לו הארץ' מתקרב מאד אל השי"ת, אבל על האדם לדעת מתחילה כיצד נוהגים בזמן נסיון שלא יצא מכשול ותקלה מתחת ידיו...

ד. בפרשתו (כו א), 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות' (עיי' רש"י, כשנעקד ע"ג המזבח וכו' באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעוניהם ונפלו על עיניו לפיכך כהו עיניו), דבר נורא הביא בספר 'פנינים יקרים החדש' (ד"ה במדרש שו"ט) דאיתא במדרש שבאותה שעה ראה את השכינה נגזר עליו מיתה (כדרך שמתו נדב ואביהו כשהביטו בשכינה), לכן נעשה סומא שהרי ה'סומא חשוב כמת' (נדרים סד:), ואל תקשה מדוע לא נסתמאו עיניו מיד בעת העקידה, כי באותה שעה עדיין לא נולדו לו בנים, ובהא גופא נחשב כמת, על כן היו יכולים להשאירו עם מאור עיניו, רק 'ויהי כי זקן יצחק' ואז נולדו לו בניו (שהרי באותה שעה בן שישים היה, וקיי"ל בן ששים לזקנה) ממילא הוכרח לבוא לידי 'ותכהין עיניו מראות'. ומכאן ילמד האדם, שלא לבכות ולהתאונן על חסרון ומחסור שיש לו, כחסרון הבנים וכיו"ב, כי לעולם אין בידו לדעת איזו צרה נמנעת ממנו בזכות מחסור וכאב זה העובר עליו...

ה. סיפר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, שני אברכים בעלי משפחות מרובות ילדים כ"י, עומדים לקראת נישואי ילדיהם בשעטומ"צ, והגם ששניהם 'מרוויחים' בשוה אך הילוך חייהם שונה מן הקצה אל הקצה, הראשון מהלך בנחת ובשלווה, נח לשמים ונח לבריות, ומלא בשמחת חיים, לעומתו השני מסתובב בפנים 'שחורות' מרוב דאגה. שאלתי את הראשון 'לשמחה מה זו עושה', והיאך אינך לחוץ ודאג והלא אין הפרוטה מצויה בכיסך... השיב לי בניחותא, יש לי דוד בארה"ב השולח לי טשעק פתוח בכל עת שהשמחה במעוני לכיסוי כל הוצאות החתונה מהחל ועד כלה, ואם כן מה לי ולדאגה. נענית לו בפליאה, מי הוא זה דורך העשיר שמעולם לא שמעתי עליו, השיב לי 'זה דודי וזה רעי' (שה"ש ה טז)... הקב"ה אשר לו הכסף ולו הזהב הוא 'דודי ורעי', והוא הדואג לכל מחסורי...

עתה פניתי למחותן השני הלוא הוא 'ר' דואג... ושאלתי אותו למה נפלו פניך, השיב לי בריתחא ובסערה, וכי מדוע שלא אדאג והיאך אמצא מנוח לנפשי, כשבעוד זמן קצר עלי להכניס את בני לחופה ומהיכן אשלם הוצאות הנישואין, האם מה'משכורת' שאני מקבל מה'כולל' בסך 1,500 שקל לחודש... והרי אין קומץ זה משביע אפילו מקצת דמקצת מצרכי ביתי הקבועים... אמרתי לו, אכן קושיא עצומה שאין בידי לתרצה ולהפריכה, אך כבר היה מעשה בראובן שהציע לשמעון לבנות בית על שפת הים, אמר לו שמעון, כיצד אפשר לבנות על החול אשר הינו רך, ועלול הבניין לשקוע ולהיטבע בו, החזיר לו ראובן, אכן שאלה נאה שאלת, אך בא עמי לשפת הים וראה בעיניך כמה מגדלים נאים ומתוקנים עומדים שם על איתנם, והגם שאין לי תשובה לטענותיך אך עצם המציאות היא המפריכה כל טענה... כך מעשים שבכל יום שאברכים כמוני כמוך משיאים את ילדיהם מבלי שיהיה להם שמץ מושג 'כיצד מרקדין'... והמציאות שהקב"ה עוזר ומפרנס... אם כן השלך את דאגותיך אל הים הגדול, ותראה את המציאות וסדר העולם ש'בורא עולם בקניין משלים זה הבניין', הסר דאגה מליבך ותשמח באבינו שבשמים...

וכבר מצינו בפרשתו דכתיב (כה כז) 'ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים', והנה אם היינו שואלים את דעת הבריות מה יהא בסופם של 'נערים' אלו, אזי יענו כולם ויאמרו כי עשו שיצא ל'עבודת השדה' הוא יצליח במלאכתו ויתעשר, אולם יעקב יהא דל ועני שהרי 'בטלן' הוא - יושב אהלים ואינו שולח ידיו במסחר ומהיכן יחיה 'ירק' זה... אמנם בסופו של דבר זכה יעקב בברכות אביו ל'טל השמים ומשמני

באר הפרשה - פרשת תולדות

ג

בריה שבעולם כי 'ה' לי לא אירא', ואף כשנגרם לו הפסד בנזק או בממון אינו זועף ומתקצף¹ שהרי יודע שהוא וגורלו מופקדים בידי אביו שבשמים².
מעתה יש לרמוז בלשון הפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', כי 'יצחק' מורה על מידת השמחה, שהרי נקרא 'יצחק' ע"ש

הארץ, בגשמיות וברוחניות, וישראל עושה חיל, ללמדנו שאין הפרנסה והעשירות תלויה בהשתדלות כלל, אלא יעקב ששם מבטחו באלוקיו זכה לרוב סיעתא דשמיא ברוחניות ובגשמיות והיה ה' מבטחו.

ו. מאמר נורא אמר הגר"ש פינקוס זצ"ל, שהנה נאמר בפרשתו (כו ו-יא) שיצחק התיישב בגרר ארץ פלישתים, וישאלו אנשי המקום על רבקה, אכן לא נלקחה לבית אבימלך מלך פלישתים, לעומת זאת שרה אמנו כן נלקחה לבית פרעה (לעיל יב טו) ולבית אבימלך (כ ב), וטעם הדבר, כי מצינו באברהם אבינו בבואם למצרים שחשש פן תילקח שרה לפרעה, על כן אמר לה 'אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך', וכן כתיב (כ ג) 'ואומר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא', והיינו שעשה 'תוכניות' (פלאן) כיצד להינצל מן הרעה, אכן ביצחק לא נמצא כדבר הזה, ולא נזכר בשום מקום שאמר לרבקה מקודם שתאמר שהיא אחותו, אלא היה סמוך ליבו בטוח בה' שיעשה כטוב בעיניך, וינחה אותו במעגלי צדק, על כן שמר עליו הקב"ה ולא 'נכנס' כלל לאותה פרשה...

מילתא דפשיטא שאין לנו שמץ השגה באבות הקדושים, ואין לנו רשות לפרש דרכיהם אשר הינם גבוה מעל גבוה, אך ללמדנו בא, לחדול מעשיית תוכניות לרוב, ולחשוב מחשבות יומם ולילה כיצד לעשות כך והיאך להשיג דבר פלוני, כי עצת ה' היא תקום, ויושב בשמים ישחק על כל התוכניות למיניהם... ואדרבה ההולך בתום ישכון בטח. ז. וכמו שפירשו בהאמור בפרשתו, שאחר שהביא יעקב 'מטעמים' וקיבל את הברכות נכנס עשו, ושאלו יצחק מי אתה ויאמר אני בנך בכורך עשו, וכתיב (כו ג) 'ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד', ופירש רש"י 'כתרגומו ותנה, לשון תמיה', כלומר שיצחק תמה והתפלא עד מאוד, וכבר עמדו המפרשים (עי' שפתי חכמים) מדוע הוציא רש"י מפשטות משמעותו שהוא לשון חרדה ופחד או מלשון 'זעזוע' [וכמו שמבואר בתרגום יהונתן], אלא שיצחק אבינו ע"ה בתוקף אמונתו בהשי"ת אינו מפחד ואינו חרד משום דבר זולתו ית', וממילא בעל כרחנו לפרש ויחרד שהוא מלשון תימה ולא כפשוטו... ח. הנה עומדים אנו בפרוס חג החנוכה, על כן נדרוש מעניינא דיומא, מנהג ישראל קדושים לשחק ב'דריידעל' (סביבון) בימי החנוכה, ואפשר לתת טעם על דרך הרמז, כי הנה הדריידעל 'עומד' על רגל אחת, מסתובב ואף 'רוקד קאדטשקע' (מין ריקוד הנקרא כן)... ולכאורה מניין לו כח גדול זה להחזיק מעמד בלא שיש לו שני רגלים 'על הקרקע' המעניקים לו יציבות... ולא עוד אלא שהוא ב'שמחה גדולה'... ואם נשאל את הדריידעל עצמו 'למדני כל התורה כולה כשאתה על רגל אחת'... יענה ויאמר, אין לי זמן להאריך... אך אומר ב'קיצור'... אכן, אם היה הדבר תלוי בי אזי כבר הייתי מוטל על הארץ מזה עידן ועידנים... כי כדבריכם, אין בי שום כח מעצמי, אלא שבא איש ואחז בי מלמעלה, הוא המסובב, והוא הנותן לי כח, אף כל הילוכי ב'מעגל' הוא רק כפי מה שהלה 'שירטט' ועשה, והנני 'רוקד' בדיוק כפי הכח שנתנו בי... כיוצא בדבר יאמר, רבים הם האנשים הנמצאים במצב שהם 'על רגל אחת', בלי שום 'קרקע' יצוקה לרגליהם, אבל הזוכה להשיג כי יש אחד יחיד ומיוחד האוחז בו מלמעלה, וכל הילוך חייו הם כפי רצונו ית', אם כן תמיד הוא בשמחה מבלי דאגה, ואף יכול 'לרוקד' באושר החיים, לעומתו, מי שלא זכה לאור האמונה אכן מרגיש תמיד חסר אונים מרוב דאגה כיצד יוכל לעמוד על רגל אחת...

ט. על כן יאמרו המושלים, מעשה ב'יוס'לה הגולם דמתא' (שהיה בו 'ניצוץ' מיס'לה הגולם מפראג...) שנכנס לבית הכנסת כשהוא ממרר בבכי נורא, ונבהלו כולם לראותו מתמוגג בדמעות שלישי, וניגשו אליו לדעת מה זה ועל מה זה, ובקושי גדול הצליחו לחלץ מפיו שזה עתה הפסיד 10 מיליון דולר והכל בגלל מילה אחת של איש פלוני... לאחר שנרגע מעט סיפר להם כי השכם בבוקר חישב - היום אכנס אל ה'בנק' ואבקש מהפקיד שיתן לי 10 מיליון דולר, וכך אתעשר בבת אחת, וכבר חשב מה יעשה עם הכסף... ואכן ביצע את אשר זמם וניגש אל הפקיד ודרש ממנו שיביא לו בזה הרגע 10 מיליון דולר, אלא שהלה ענהו בקול תקיף 'לא', לא אתן לך... נדו הכל בראשם לכסילותו של אותו טיפש, שהרי מעולם לא היה לו סכום אדיר שכזה ולא הפסיד מאומה, אלא הכל היה דמיונות במוחו המדמה, ו'כחלום יעוף', ואותו פקיד לא הזיקו כלל אלא סך הכל נעץ מחט בכלון הנפוח...

על דרך זה יאמר לכל 'חולמי החלומות' ומחשבי המחשבות למיניהם, שכאשר לא התגשמו מחשבותיהם מתחילים הם לייבב וליילל על ה'הפסד', ישעו, שבאמת לא היה להם מאומה מעולם... יתר על כן, אפילו אם 'הפסיד' מנכסיו

באר הפרשה - פרשת תולדות

אך טוב וחסד ירדפוני - כל ה'רדיפות' לטובה

נפלאות למדנו בתורתו של הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה אם תעשה) לבאר במה שנאמר (כו כט) 'אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענך, וז"ל, נראה, כי ידוע מה שכתב בעל הטורים דאבימלך רצה לעשות רעה ליצחק, אפס שהשם יתברך הפכו לטובה, דה' יתברך מהפך כל הרעות לטובה עיין שם. וזהו שאמר אבימלך 'אם תעשה עמנו רעה' - שאם תרצה להרע לנו ודאי יתהפך לטובה, והא ראייה 'כאשר לא נגענך' - שאנו חשבנו להרע לך והשם יתברך הפכו לטובה ועשינו עמך רק טוב. וכיון שמידתו יתברך להטיב, כן אם אתה תרצה להרע לנו יתהפך גם כן לטובה, לכן עשה אתה עמנו טובה כיון שסוף סוף יהיה טובה, והבן, עכ"ל".

ביאור הדברים, עפ"י מה שכתב 'בעל הטורים' שמתחילה ביקש אבימלך להרוג את יצחק, ולא עלתה בידו, ונהפוך הוא, כי לא רק שהקב"ה הצילו מידי, אלא אבימלך הוכרח ג"כ לעשות לו טובה וברכה, ויצחק מצא בארץ היא מאה שערים והרבה בארות מים, גם צאנו וממונו נתרבו מאד מאד, כי ה'

'צחוק עשה לי אלוקים' (לעיל כא ו), 'אברהם' מורה על האמונה, שהוא היה 'ראש למאמינים' (פסיקתא זוטרתא שה"ש ד ח). וזהו 'אברהם הוליד את יצחק', הרוצה לבחון את מידת אברהם - מידת האמונה והביטחון שבו, יתבונן אם אמונתו הוליד אצלו את יצחק - מידת השמחה והצהלה. וכדכתיב (תהלים כח ז) 'בו בטח ליבי ונעזרתי ויעלו לבי' כי ע"י הבטחון נעזרתי ש'יעלו לבי'. ובדרך זה נאמר תחילה ואלה תולדות יצחק איזו היא השמחה הנכונה והראויה, כשהיא בן אברהם - כשהיא באה כ'תולדה' מאמונה ובטחון בה' שהוא הטוב ומיטיב לכל, שהרי 'שמחה' הבאה שלא על ידי אמונתו ובטחונו בבוראו, אלא מאיזה סיבה חיצונית, מדבר גשמי וכדו', הרי זו שמחה התלויה בדבר, וכאשר יתבטל הדבר תתבטל השמחה.

וכבר כתב 'רבינו בחיי' (כד הקמח ערך ביטחון בד"ה ומענין [השני]) 'ומענין הבטחון וכו'. אשר לבו חזק בבטחונו כאילו הבטיחו הש"ת'. עפ"י הדברים האלו אמרו, ומה מי אשר הבטיחו 'צדיק הדור', הריהו שש ושמת ואין קץ לשמחתו, על אחת כמה וכמה בבטחונו על ה' שהוא כאילו 'הבטיחו הש"ת' יש לו לשמוח ולשוש'...

ונתמעט ממונו - אין זה הפסד ממונו, כי גם הרכוש שתחת ידו אינו שלו... אלא הקב"ה 'הפקיד' זאת אצלו, והוא לקח את הפקדון...

וכמו שביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה וישלח ד"ה ויהי לי) בהא דכתיב בפרשתן (כו כח) 'ויתן לך', וברש"י, יתן ויחזור ויתן, שאין הכוונה שהקב"ה יתן לו שפע טוב מעט מעט - ולכן יתן ויחזור ויתן בכל יום ובכל שעה, כי מה חשיבות יש בדבר - לקבל שפע גדול טיפין טיפין, אולי עדיף לאדם לקבל הכל או עכ"פ רובו בפעם אחת, אלא 'זאת הברכה' - 'ויתן ויחזור ויתן' קאי על מה שנתן לו הקב"ה כבר, שיכיר בכל זמן ועידן שהכל מתנת שמים, והבורא ית' נותן לו תמיד בכל רגע ורגע, וכל רגע שהשפע בידו ממה שנתן לו הקב"ה הוא כנתינה מחודשת, ואין זה דומה למתנת בשר ודם לחברו שאחר שנתן לו יצא לגמרי מידי הניתן ונכנס כולו בידי המקבל, אלא בכל שעה 'יחזור ויתן' - הרי זה כנתינה מחדש, וצריך להודות להש"ת על כך בכל עת ובכל רגע. וכמו שתיקנו לברך כל יום מחדש 'ברכות השחר' על ענייני הגוף, כן הוא לגבי הברכה שמקבלים ברכת שמים שצריכים להכיר שכל רגע ורגע הוא נתינה מחדש ונודה לו מחדש כל הזמן.

י. ואגב אורחא במעלת השמחה, כתב הגאון רבי יעקב אהרן יאנאווסקי זצ"ל אב"ד אלכסנדר תלמידו של הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע, בספרו 'בית יעקב' (וירא ד"ה וירא) בזה"ל, עצה לכל דבר להחזיק בשמחה ובוזה יצמיח לו ישועה, וכאשר אמר לי בפירוש מורי ז"ל (הר"ב) בהיותי אצלו להזכיר בני שיחי' אשר היה אז חולה מסוכן מאוד, ואמר לי שאין לו עצה עבורי רק שאהיה בשמחה, ושמעתי לעצתו ונתתי לחסידים מעות לאכול ולשתות יחד בשמחת ואהבת חברים, ומיד נתרפא בעזה"י.

יא. והנה, פעמים שהאדם 'תקוע' ושקוע במכאובו, בהפסדו ובחסרונו, אין לו אלא לפקוח עיניים עיוורות, להביט על הנעשה בהשקפת האמונה ויאמין שהכל לטובה וברכה, מעשה ביהודי שעבר את תלאות 'המלחמה הנוראה' בשנות הזעם, וסבל יסורים רבים אשר אי אפשר לתארם כלל, והנה לקראת תום המלחמה כאשר ראו הרשעים 'מש"ו שתוך זמן קצר יכניעם צבאות 'ארצות הברית', החלו לחפות על מעשיהם שלא ייראו בעיני העולם כאכזרים

טובה גדולה פי כמה וכמה, שהרי זאת טובה מאת הבורא היא שהוא הוא בעל היכולת, ולא מידי בשר ודם.

עוד נלמד מפרשתן על הטובה הבאה לאדם מחמת הרדיפות שעובר, דכתיב (כו כט) 'אורריך ארור ומברכיך ברוך', וברש"י, 'הצדיקים, אורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם', והקשה הרה"ק ה'דברי ישראל' ממאדו"י ז"ע (בפרשתן) כיוון שצדיקים הם מדוע יש להם מקללים ומצערים, ומבאר בהקדם דברי אביו ז"ע על הכתוב (תהלים קט כח) 'יקללו המה ואתה תברך', דלכאורה יש לבאר מדוע ביקש ששונאיו יקללוהו, היה לו לומר 'אם יקללו המה אתה תברך', ומתריך את ב' הקושיות על פי מאמר נוסף של אביו בהא דכתיב (שם כג ה) 'אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי', שהרדיפות שיש לצדיקים הוא אך טוב וחסד עבורם, כי על ידי זה הם עולים ומתעלים לטובה, ובוה יתבאר ש'יקללו

היפך לטובה ולברכה את כל הרעות שזמם אבימלך. ובראות אבימלך הדבר המופלא הזה היאך שה' ית' הפך ליצחק הרעה לטובה באופן נעלה, נתברר אצלו הדבר כל כך בפשיטות - שאדון כל הארץ הופך הרעות לטובה, לכל ברואי עולם המאמינים ובוטחים בו (גם לגויים שונאי ישראל שזממו אמש להרוג את צדיק הדור...) עד שבעצמו אמר ליצחק באופן מוחלט, לא תוכל להרע עמדי, מאחר שהנני מאמין בעת באלוקי השמים והארץ, ברור לי שגם אם תרצה להרע לי, ה' יהפוך לי הכל לטובה.

וכמה עלינו להאמין בזה, שאין אדם בעל כח להרע לנו, כי אדרבה, זאת הרעה יהפוך לנו ה' לטובה ולברכה, על כן בל ירך לבבנו כשנראה שמצירים קמים עלינו, אלא נשמח כאותה שעה שאנו רואים שבא אדם בעל יכולת להיטיב לנו ברוח או בגשם, כי היינו הק, ולא עוד, אלא ה'טובה' שבאה בעקבות הפיכת רעה היא

ורוצחים, והודיעו לכל יושבי המחנה שכל הרוצה יבוא ויקבל לחם לשובע (בכדי לשבר את האוזן, סיפר היהודי, שבאותו זמן - לאחר חמש שנים של רעב נורא, שלא אכלו כי אם המעט שבמעט מפת עבשה, והרוו את צמאונם במים דלוחים, אם היו שואלים אי מי מבני המחנה - האם רצונו לזכות במעט לחם טרי, או מעדיף הוא תחת זה להשתחרר מהמחנה הנורא, היה כל אחד מהם בוחר בפת הלחם...), ויהי כאשר ראה כן היהודי, הלך כמה פעמים לעמוד בתור לקבל עוד מעט מהלחם, אחר שאסף כמה מנות בצקלונו, הלך בחשאי לאכלן אצל מיטתו כדי להשקיט רעבונו הגדול, אך בדרך תפסוהו ב'קלקלתו' כמה שבויים רוסיים, אשר חרפוהו וגדפוהו שהוא גנב וגזלן, אולם הלה לא שת לבו אליהם, כי אמר בלבו שגם הם שבויים כמותו, ואינם אחראים על מעשיו, אך הם לא הרפו ממנו, וכאשר הגיע לחדרו התנפלו עליו, והיכו בו מכות אכזריות, נטלו ממנו את כל הלחם, ולא השאירו בידו אפילו מנה אחת להשביע את נפשו, וכך שכב על הארץ שותת דם, ובלב נשבר לרסיסים לא היה יכול אפילו לבכות, ומתוך צער זעק מעומק לבו 'רבוש"ע, אם רצית ליטול את נשמתי ממני - הרי היה בידך לעשות כן בכל רגע ורגע מהחמש שנים האחרונות ששהיתי במחנות המוות, ומשלא עשית כן משמע שבחרת בי להמשיך לחיות, ואיך אם כן אמות עכשיו אחרי שעברתי את כל התלאות והיסורים...' ומתוך הרגשות אלו נרדם על הארץ.

בשעות הבוקר פתח היהודי את עיניו והנה קרני השמש זורחות אל תוך חדרו, מיד הבין שהגיע זמן גאולתם, שהרי בכל שנות המלחמה היה מתעורר בהכרח על ידי הרשעים ימ"ש טרם עלות השחר ונשלח מיד לעבודת המחנה, ואז היו פוקדים וסופרים את כל האסירים בהשפלות גדולות ונוראות, וכל מי שלא התייצב בזמן היה נחרץ דינו ל... ויקם האיש 'ממיטתו', והנה מבחין הוא שכל חבריו יושבי המחנה והאסירים הרוסיים הרשעים שוכבים מתים ללא נייע, או אז הבין, שצוררי היהודים לא חפצו בחלוקת לחם להשביעם טרם השחרור, אלא להרגם נפש כי רשעים הללו עירבו סם המוות בתוך העיסה, וכל מה שחשב אמש שחרב עליו עולמו, בכך שלקחו ממנו את מנות לחמו, והיה בטוח שרעה גדולה עוברת עליו, נוכח לראות עתה שלא רעה ולא מצוקה כי אם טובה גדולה עשה לו הקב"ה בהאי שעתא, ואך מפני המכות וגניבת הלחם ממנו הרי הוא עדיין חי, לכן אין לו לאדם להתלונן על מצבו, כי א-ל דעות ה', והכל הוא אך ורק לטובתו.

ועוד כהנה רבות ממעשים אשר סוף דבר ראו עין בעין טובת הבורא יתב"ש, ופעמים שנתגלה דבר זה רק לאחר שנים, גם לפעמים יתגלה דבר זה אחר שנים רבות כשבעלי המעשה כבר לא היו בזה העולם (והם הכירו בזה רק בהיותם בעולם שכולו טוב)... בין כך ובין כך - אף אם עדיין לא נתגלה לו לאדם הטובה שבדבר ידע שאב לנו בשמים ה'טוב ומיטיב' לרעים ולטובים, ואני ה' לא שניתני, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם תמיד בכל עת ובכל שעה.

באר הפרשה - פרשת תולדות

ואמר (שם יט) 'גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו, וז"ל, אבל מ"מ אחיו הקטן יגדל ממנו, כי הקב"ה בוחר ביותר בקטנים, וכל אדם שיש בו צד קטנות אז ביותר הקב"ה מגביהו לשיתו לאלפי רבבה, כמו שנאמר (דברים זז) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' כי אתם המעט', וכתוב (ישעיה ס כב) 'הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום'. וקרה זה לכל זרע אברהם, כי ישמעאל בכור לאברהם - נפסל ישמעאל ונבחר יצחק, עשו בכור ליצחק - נפסל עשו ונבחר יעקב, ראובן בכור ליעקב - נפסל ראובן ונבחר יוסף, מנשה בכור ליוסף - נבחר אפרים ביותר, ורמז זה הלא דבר הוא והמשכילים יבינו, עכ"ל.

בענין זה, יש בפרשתן (כו כז) 'ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'', ומבאר הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (תורת אמת, ד"ה וירח את ריח), כי מה מאד נשבר לב יעקב אבינו כשנכנס אל יצחק אביו כשהוא לבוש בבגדי עשו החמודות, ולכן הרגיש יצחק 'ריח טוב' העולה ובא משברון לבו, וע"ז אמר 'ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'', כי כמו שמצינו בעשב הבשמים 'קוטמו ומריח בו', היינו אף כי בכל שעה יש לו ריח טוב, מכל מקום בשעה שקוטמים ומוללים אותו ריחו נודף ביותר, כן הוא בכל יהודי, בשעה שנשבר לבו בקרבו, עולה ממנו 'ריח טוב' ביתר שאת וביתר עוז.

וידו אוחות בעקב - להתבונן בכל ענין על סוף דבר ותכליתו **בפרשתן (כה יט), 'ואלה תולדות יצחק', ופירש רש"י, 'יעקב ועשו האמורים בפרשה', רמזו בה צדיקים, שעל כל בר ישראל לדעת שהוא עומד תמיד בפרשת דרכים - ובידו הבחירה אם ללכת בדרכיו של יעקב דרך הטוב ועוה"ב, או בדרכי עשו דרך הרע"י.**

המה' מביא את ה'אתה תברך' ולכן לא אמר אם יקללו, אלא דייקא כאשר יקללו זה גורם הברכה.

בדברים האלה כתב גם בפרשת בראשית (עה"פ אעשה לו), ומוסיף, שבזה יתבארו דברי רבי יהושע בן חנניה לבת הקיסר על יופים של החכמים (תענית ז: ועוד) 'אי הווי סני הוי חכימי שפי' - (אם היו כעורים היתה חכמתם רבה יותר), ד'סני מלשון שונאים - אם היו להם שונאים היתה חכמתם מתברכת, וברכה שורה בכל מעשיהם.

אשמן את דכא - הברכה שבאה לאדם בזכות שפלות ריחו ידועה ומפורסמת קושיית הר"ן (דרשות הר"ן דרוש ה), מדוע סיבב ה' שיצחק ירצה לברך את עשו ולא את יעקב, והוצרך יעקב להוציאן במרמה. ומבאר הרה"ק מקאז'גלוב זי"ע (ארץ צבי תרפ"ה בד"ה בדרשות), דידוע שאין מעלה כענווה ושפלות הרוח, ואיתא (סוטה ה.) 'אני את דכא - אתי דכא, על כן אין לך זמן מסוגל לברכות כאותה שעה שיעקב ראה שיצחק אוהב את עשו יותר ממנו, והוא עומד לברך את עשו ולא אותו, ואף ראה שמן השמים אין מונעים זאת מיצחק, נעשה לבו נשבר ונדכא שאין כמוהו, כי החשיב את עצמו לגרוע מעשו, וכדאיתא במדרש (בר"ר סה יא-טו) שבאותה שעה היה 'אנוס וכפוף ובוכה, והיה לבו נמס בשעווה', ולא היתה לו אז שום יישות ומציאות, וזו שעת הכושר שאין כמוה לקבל הברכות. ומזה לימוד לכל אדם, לפי מה שהוא נכנע ושפל בעיניו כך הוא כלי ראוי ומוכשר לקבל הברכות של יעקב (שהם אוצר בלום של טובה וברכה ברוחניות וגשמיות גם יחד), כי 'מעשה אבות סימן לבנים', עכ"ל"י.

בדרך זה ביאר ה'כלי יקר' (להלן מה טז) את המעם שהקדים יעקב את אפרים על פני מנשה הבכור,

יב. וכה כתב הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בפירושו על תהילים לד ז) על מה שנאמר 'זה עני קרא וה' שמע ומכל צרותיו הושיעו', כי לכאורה תיבת 'זה' הוא משולל הבנה, שעל איזה עני דיבר הכתוב. ומבאר, שהכתוב בא לגלות לנו מדוע נקרא הדל והאביון בשם 'עני', שהוא נגזר מלשון 'ענייה', שהקב"ה עונה לו, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה זה עני קרא, ר"ל טעם הדבר שזה האיש נקרא בשם 'עני', כי ה' שומע ועונה לו ומכל צרותיו הושיעו.

יג. בפרשתן (כה כד), 'וימלאו ימיה ללדת והנה תומים', כתב הריטב"א (סוף פסחים, בפירושו על הגש"פ ד"ה ואתן ליצחק) לבאר מדוע נולדו יעקב ועשו כתאומים. כי רבים יענו ויאמרו - אין ביכולתי לעסוק בתורה ועבודה, כי מה אעשה שלא נולדתי לאב ואם צדיקים כפלוגי הצדיק, או יאמרו מה אעשה ולא נולדתי בעת ששלט מזל טוב כזמן לידתו של פלוני, או במקום שנולד צדיק פלוני. לזה עשה הקב"ה שיהיו יעקב ועשו תאומים שנולדו לאותם אב ואם באותו

באר הפרשה - פרשת תולדות

ועליו לעשות הפרשה - להבריל בין האור ובין החושך^ד (א) לרמוז בשמם של יעקב ועשו את מהותם וההבדל שביניהם, כי הנה יעקב אבינו נקרא שמו 'יעקב' על שם ש'ידו אוחזת בעקב', ועקב הוא גם מלשון 'סוף', כי כך הייתה דרכו של יעקב אבינו, להביט בכל עת נסיון אל סוף דבר^{טו}, והיה מתבונן על תכליתו האם יצא מכך טוב או רע, ורק לפי^ז גמר אומר אם לעשות יעקב, איתא מהרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (אות

המזל ובאותו המקום, ואעפ"כ זה פירש לרשעו וזה פירש לתומו וצדקותו. ללמדך, שלא הטבע גורם ולא המקום גורם כי אם רצונו ועבודתו של אדם הוא הקובע האם יהא כ'יעקב אבינו' או כעשו אחיו...

יד. כה אמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע בהספדו על הגה"ק המהר"ם שי"ק זי"ע (נפש יהונתן, וארא ד"ה הירא) דהנה בעשו כתיב (כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים' וצ"ב, מה 'דבר והיפוכו' יש כאן, מה ענין איש שדה ליושב אוהלים, אלא דחז"ל אמרו על הפסוק (שמות כב ל) 'ובשר בשדה טריפה לא תאכלו' - דהכוונה לברשע שיצא חוץ למחיצתו (חולין קטז:), וכלומר ש'איש שדה' מרמז על מי שאין לו מחיצות, ולא הציב לעצמו גדרים וסייגים, זה האיש טריפה הוא, לעומתו יעקב אבינו נקרא 'יושב אהל' הוא מוקף מארבע צדדיו במחיצות - גדרים וסייגים להתרחק מן העבירה (ובא לשבח את המהר"ם שכל ימיו הלך בדרכי אבות והציב גדרים קדושה), וזה כל ההבדל בין יעקב לעשו - אם יש לאיש גדר וסייג הרי הוא מבני יעקב ולהיפך ח"ו...

מסופר על הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל אשר פעם היה נצרך לסכום גדול, וביקש מאחד ממכריו שנולד לו בן במז"ט שיעניק לו את ה'סנדקאות', שהרי ידוע שסנדקאות מעשרת (כמובא ברמ"א י"ד סי' רסה יא), ואכן באותו שבוע הגיע לידו מן השמים סך עשרת אלפים דולר שהיה סכום עתק בימים ההם. והנה יצא הקול שרבי אברהם נתכבד להיות סנדק, ומאז החלו רבים לכבדו בסנדקאות, וכבר לא היה יכול לסרב, אך מאידך גיסא הרגיש בעצמו, לרוב ענוותנותו, שאינו ראוי לשמש בתפקיד נכבד זה, על כן קיבל על עצמו שלא לקרוא יותר בשום 'כתב עת' (עיתון). לימים אמר, כי אכן ה'עשירות' השניה גדולה היא יותר מהראשונה... וכלומר שאותה קבלה טובה 'שווה' יותר מאלפי זהב וכסף... ואף אם נאמר שזוהי מדרגה גבוהה ואין הדבר שווה לכל נפש, אך מכאן נלמד עד כמה ערך ושוויות יש לכל תוספת גדר, כל חד לפי דרגתו...

טו. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע פירש בלשון חז"ל (שבת לא.) 'דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא, זיל גמור', שנרמז בזה על השונא הגדול של האדם הוא היצר הרע (סוכה נב), וע"ז אמרו דעלך סני - מי ששונא אותך, לחברך לא תעביד - אל תעשה אותו לחברך... וזו היא כל התורה כולה, שזה עיקר כל מצוות התורה ללמד היאך להתרחק הימנו, ומעתה זיל גמור - צא ולמד דרכי המלחמה...

טז. ושמעתי מחכם אחד דיש לרמוז, דיעקב חלקו הוא ה'עולם הבא' היינו שמחשבתו נעוצה במה שיבא להבא, מה יעלה בסוף כל דבר ותכליתו. משא"כ עשו שנטל 'עולם הזה' (עי' תנ"כ"א זוטא פ"ט; וזה"ק ח"א קמג:), כלומר, שכל מעייניו נתונים רק במה שלפניו, במה שניתן להראותו באצבע, 'זה' ותו לא, כאותה בהמה שאיננה רואה אלא את אשר לפניו באותו רגע, מבלי לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה.

הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע מתאר במתיקות את סדר הדברים שהתרחש בין יעקב לעשו, כי אחר שחילקו ביניהם את שתי העולמות, הגיע יום השבת קודש ועשו נכנס לאוהלו של יעקב וראה זה פלא, יעקב יושב עם תלמידיו ועורך להם את שולחן הטהור כשעל השולחן מונחים בשר ודגים וכל מטעמים, מיד פנה עשו אל יעקב בטרוניה ואמר לו, אחי הלא 'העולם הזה' שלי הוא, השיבו יעקב כי היום שבת שהיא 'מעין עולם הבא' ושפיר יש לנו להתענג בברבורים ושלי ודגים, פנה עשו לדרכו. ביום ראשון בשבת שוב נכנס עשו לאוהלו של יעקב, והנה הוא יושב עם תלמידיו בסעודה רחבה כי המלך, לתמיהת עשו הסביר לו יעקב כי היום 'ראש חודש', שבו שורה על האדם 'רוח יתירה' מגן עדן, על כן מצווה בו לערוך סעודה, ושוב הלך עשו בפחי נפש. ביום חמישי בשבת חזר עשו, ושוב... אחיו מסב באסיפת מרעים כסעודת שלמה בשעתו, עתה אמר לו יעקב אבינו היום הוא 'יומא טבא' לרבנן, כי למדנו את כל מסכת בבא קמא מרישא לגמירא, ועתה היא 'סעודת הסיום'. אם רצונך הצטרף נא אלינו בלימוד מסכת בבא מציעא שנתחיל בה למחר, וכך תזכה ב'סעודה' בסיומה של בבא מציעא, ויהי ממחרת מיהר

באר הפרשה - פרשת תולדות

של עשו הרשע, לרמוז שנדבק בו מרשעותו של עשו, וכן נדבק בעשו מעט מקדושתו של יעקב, וזו הייתה כל עבודתם בהאי עלמא - על יעקב להסיר לגמרי את זוהמת עשו מעליו, ואילו על עשו להגדיל ולרבות את חלקו של יעקב אשר בו - שהוא עצמו יתעלה ויתעבד למב, ולכן קרא הקב"ה בעצמו את שמו 'יעקב' על שם אחיות העקב, כי זה עיקר חשיבותו ש'ידו אוחזת' בעקב עשו - כי יש לו שייכות עם הרע, והוא מתגבר על הרע הזה, כי זה כל האדם, ורק מזה יש לבורא נחת רוח.

יש שביארו, שמהאי טעמא רצה יצחק לברך את עשו, כי בראותו שהוא נוצר ונולד עם טבעים רעים וקשים, אמר, הנה בני זה נולד בתכונות רעות ומגונות ולכן יצא ממנו מה שיצא, על כן אברכהו, שהרי איננו אשם במצבו זה, ואילו לעומתו יעקב אחיו אין מניע לו שכר שהרי צדיק גמור הוא בטבעו מלידה. באותה שעה נכנס אליו יעקב, ואמר לו - אנכי עשו בכורך (כו י), דע לך אבי, שאינני צדיק גמור כמו שחשבת, אלא נדבק בי מרשעותו של עשו, ויגיעה רבה עלי להתייגע כל ימי חיי להיטהר מזה, ומכיוון שכן, אף לי

הדבר או לאו". משא"כ עשו כשמו הוא 'עשו' מלשון עשה, מעולם לא עמד להתבונן קודם עשותו איזו פעולה, האם ירוויח מעשות זאת או יפסיד ברוחניות ואף בגשמיות, אלא עשאה בלא מחשבות רבות, ועל כן עשה תועבות רבות כי לא היה מחשב חשבוננו של עולם לאן אתה הולך, אלא חי את הרגע ואת התאוה שבערה בו בעת הזאת".

ולאום מלאום יאמץ - שלימותו של יעקב ע"י עשו העומד לפניו לשטנו

נוראות כתב הרה"ק הישמח משה זי"ע (בר"ה עוד נראה לפרש... כי הנה שמעתי בחלום) דלכאורה קשה מה טענה היא על עשו שהיה 'רשע', הלא עוד בהיותו עובר במעי אמו טרם היה לו יצר הרע [כמסקנתו של רבינו הקדוש (בסנהדרין צא:)] שיצה"ר בא בעת הלידה] כבר היה מפרכם לצאת לבתי ע"ז, והיינו שעצם יצירתו הייתה ברע, ומה טענה יש עליו עד שרשע יקרא, אלא מבאר הרה"ק, שאכן עשו נולד ב'טבע רע', ומכף הגל ועד ראש לא היה בו מתום, לאידך, יעקב אבינו נולד בקדושה עילאה לאין ערוך, אמנם מאחר ו'תאומים' הם היה בהם 'עירוב' מעט זה בזה, ולכן אחו יעקב בעקבו

עשו להצטרף לספסלי ביהמ"ד... אך פתח בסוגיא הראשונה (של המסכת) - שניים אוחזין בטלית, וראה את המצב... סגר את הגמרא מתוך כעס, וברח מביהמ"ד כל עוד נשמתו באפו.

בפחי נפש ניגש אל ישמעאל - כדת מה לעשות באחיו יעקב אבינו שלקח לעצמו את כל חיי העולם הבא ואף אינו חוסך מעצמו חיי העולם הזה. ייעץ לו ישמעאל שיפנה אל יעקב אבינו ויספר לו כי אין לו כל טעם והנאה בכל חיי העולם הזה בידעו שלאחר מלאת שנות חייו ילך לאבדון ולא יהיה לו חלק לעולם הבא, ונמצא שגם 'עולם הזה' אין לו. חזר עשו ליעקב ושטח לפניו את טענותיו, ויענהו יעקב, מבטיח אני לך שיהיה לך חלק בעולם הבא. וישב עשו לביתו שמח וטוב לב, ומאותו היום נהנה מכל תאוות העולם הזה. בבוא היום ועלה עשו למרום תבע שיכניסוהו לגן עדן כי אחיו יעקב הבטיחו חלק בעולם הבא, טענו לעומתו מלאכי מרום, הלא כל ההבטחה על חיי העוה"ב לא הייתה אלא כדי שתחיה בשלווה בעולם הזה, אך כעת לאחר שאכן נהנית מהעולם הזה מתוך ידיעה שמצפה לך חיי עוה"ב שוב אין לך זכות לדרוש גן עדן ומקומך בגיהנום.

יז. וביותר הדברים אמורים לענין 'הדיבור', כמאמר החכם, בטרם שהוצאת הדיבור מפיו הינך הבעלים על הדיבור, אבל לאחר שהוצאתו מפיו הרי הוא בעלים עליך, כי לעולם לא תוכל להחזירו אפילו בעד כל הון דעלמא (כי גם אם תזהיר באלפי אזהרות את מי ששמע אותך מדבר, אל תאמר לפלוני שכך וכך אמרתי, מי ערב בעדך שישמע לקולך, והרי הדבר שכיח שאף הוא יספר לאחר ויזהירו שלא לספר לאחרים...), על כן 'חשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפיו' (אגרת הרמב"ן).

יח. כתיב (כה ל) 'ויאמר עשו אל יעקב הלעיטיני נא מן האדום האדום הזה על כן קרא שמו אדום', וצריך ביאור, מדוע נקרא 'אדום' ולא 'הלעיטיני' או 'נא'. אלא ששמו של אדם ניתן לו על שם 'מהותו', וכאן כשנכנס עשו הביתה לא ראה כלום לנגד עיניו, כי אם 'אָדום - אָדום', ולא חשב אף לרגע אחד האם 'אדום' זה מאכל אדם הוא או מאכל בהמה, האם קשה הוא או רך, האם מזיק הוא לבריאות או לאו, אלא 'אדום... אדום...' ותו לא מידי, על כן קרא שמו אדום כי זאת הייתה כל מהותו, לבקש ולשאול כל אשר תאוה נפשו מבלי לחקור האם טוב הוא הדבר אם לאו. ושומר נפשו ירחק מהנהגה זאת.

ולאום מלאום יאמין, וצ"ב, ומהו המקרה הנורא שמחמתו הוכרחה למהר 'לדרוש את ה' ומה השיבו לה. אלא, שבוודאי ידעה רבקה שיהיה לה בן רשע, וכמו שדרשו חז"ל (נדרים לא.) כי ביצחק ייקרא לך זרע - ולא כל יצחק. אלא שבאה לשאול למה נגזר עליה בן, וביחוד, אחר שהתפללה על הבנים מדוע יארע לה בן, ויאמר ה' לה שני גויים בבטןך... ולאום מלאום יאמין, פירושו, כי דייקא אחר ששמע ה' את תפילתה נתן לה בן צדיק, ולשלימות צדקותו 'ויכהו' שיוולד יחד עמו עשו אשר יעמוד לנגדו כל ימי חייו, וחדשים לבקרים יעמיד כנגדו 'מניעות' מעסק התורה והעבודה ומכל דבר שבקדושה², ואף בחיי העולם הזה ירדפוהו מבלי לתת לו מנוח, וכשיעקב יתגבר עליו משם יבוא לתכליתו הטוב³ ונתמלאו משאלות לבה של רבקה באופן הכי נאות על צד היותר טוב, וזהו אומרו ולאום, כלומר הבן הצדיק, מלאום - ע"י אחיו הרשע יאמין - יגיע

חלק ונחלה ב'ברכות'. כשמוע יצחק את דבריו, קרא לו וימש את ידיו ואמר 'הקול קול יעקב והידים ידי עשו', אכן קולך הוא קול הקדושה, אך רואה אני שנזרקה בך ממידותיו של עשו הרשע ע"י וידו אוחות נדבקה בך ממידותיו של עשו, ועל כן אברכך ב'ויתן לך'.

עפי"ז יבואר נמי כי כשחזר עשו הרשע מצדו נענה וזעק 'הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים' (שם לו), מששמע יצחק כי בן, אמר אם אכן יש לו שייכות ל'ערמה', מתוך רשעותו של עשו שנדבקה בו, ועליו להתייגע להיטהר ממנה, אזי גם ברוך יהיה (שם לג) ^ט.

וידע שעיקר סיבת יצירת ה'עשו' - צד הרע, הייתה כדי לזכות את ישראל בהתגברם עליו. וכך פירש הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (ר"ה ותלך) דכתיב בפרשתן (כה כב-ג) 'ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם בן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה שני גוים...

יט. כדברים הללו ביאר גם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (לקוטי הרי"ם) במה שנאמר (כה כז-כח) 'ויהי עשו איש יודע ציד וגו', ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, ופירש רש"י, וז"ל, יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות, וע"כ היה אוהב אותו מאחר ש'צד' ורימה אותו בפיו, ולכאורה תמוה הרבה, שאף אם נאמר שעשו אכן מדקדק במצוות ומעשר מלח ותבן, אך מה ערך יש לזה כלפי עבודתו הנוראה של יעקב אבינו שהיה 'יושב אהלים', ושקוע כל כולו בתורה ובעבודת ה'. אלא שיצחק אבינו חשב שיעקב הינו 'איש תם' - 'בטלן' ואינו בקי לרמאות, ואם כן מה רבותא יש שעוסק הוא כל היום בתורה, אכן 'עבודתו' של עשו יש בה מעלה יתירה, שהגם שהוא 'סוחר' ואיש שדה מכל מקום מדקדק במצוות, על כן אהב יצחק את עשו יותר מאת יעקב, אך כאשר נתברר ליצחק לבסוף ערמימותו של יעקב בנטילת הברכות אזי אמר 'כיון שעכשיו אני רואה שיעקב הוא יותר רמאי ממך ואף על פי כן לומד תורה יומם ולילה, אם כן הוא חשוב יותר ממך, וגם ברוך יהיה'...

כ. וכבר אמר אחד מנקיי הדעת בצחות, 'חברותא' יש לי בכל עת הלימודים, חברותא זה 'דייקן' נפלא הוא, ומתייצב בכל יום בשעה שקבעתי מאתמול לעסוק היום בתורה, לעולם לא יאחר לבוא אפילו ברגע אחד... אף יקדים אותי, כי בכל עת בואי לביהמ"ד מוצא אני כי כבר הוא יושב בסמוך למקומי וממתין לי שאבוא. ולא עוד שהוא בעל כשרון גדול... מוחו שנון ומחודד... לעת הצורך ילמדני סוגיות שלישיות על 'דרך הפלפול' הפלא ופלא, ושמא תרצו לדעת מיהו ומהו - זה ה'יצר' בכבודו ובעצמו... שעדיין עומד על משמרתו יומם ולילה לא ישבותו.

כא. ודע, כי לא רק ברוחניות הדברים אמורים, אלא כל חיותו של האדם בזה העולם בא לו מהקושי העובר עליו, וכל חיותו של אדם אינה אלא ממה שיש לו התנגדויות ומלחמות ורק מכח זה חייו חיים, ובלא"ה אין חייו חיים, אלא שהמשכיל יעבור את הקושי בתורה ועבודה ועי"ז ינצל מעבור אותם בענייני העולם. כך כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בפרשתן (תו"מ עה"פ ויתן), 'ויתן לך האלוקים, ולעשו אמר משמני הארץ יהיה מושבך... ועל חרבך תחיה'. הנה לגבי בני ישראל כתיב (ויקרא כו ו) 'ונתתי שלום בארץ וחרב לא תעבור בארצכם', ויובן בהקדמת דברי חז"ל (אבות ד כב) 'על כרחך אתה חי', ועל דרך מליצה פירשו חיותו של אדם באה לו מה'על כרחך' (דאגות הבאים על האדם בעל כורחו, מהם חיותו), כי הבטלה מביאה לידי שעמום (כתובות נט:), ומי שיש לו כל משאלותיו בלי שום מניעה יום יום מואס בחייו, וכבר היה מעשה בזמנינו, מי שאיבד עצמו לדעת, והניח אחריו מכתב כי מרוב עשרו וכל תאוותיו הוא מואס בעולם, והרג את עצמו. (ועל כן נתן הקב"ה בטבע העולם) שיהיה אדם דואג ומצטער, וחוזר ומרויח, יורד ועולה, קונה ומוכר, עתים רעה עתים טובה, ואין לו שלום ומנוחה בדעתו, ולעולם עייף וייגע, וזה הוא כל חיותו.

האדם להתחדש בכל עת, ולהתחיל הכל מחדש - כאילו עתה נולד, ועשו הוא הסט"א מבזה את השיבות ההתחלה, והוא מנסה להערים הררי קשיים על האדם לבל יתחיל מחדש, במענות שונות ומשונות, שגם אתמול רצה להתחדש וכהנה רבות^כ, ולהפילו לייאוש רח"ל^ג, וזאת מוטל עלינו לדעת שאין זה אלא עצת היצר ותו לא. וכך היא עיקר עבודתו של איש יהודי, להתחזק תדיר^{כד}, לעזוב דרכים ישנות^{כה} ולחדש כנשר נעוריו מבלי להביט על הכשלונות שהיו לו בעבר, מתוך

לידי צדקותו ומדרגותיו הגבוהות, ודייקא על ידו יגיע להיות בחיר שבאבות (בר"ר עו א), כי מבלעדי העשו' לא היה להקב"ה כל חפץ בו, שהרי 'מלאכים שאין בהם יצר הרע' יש לו די בשמי ערבות, לאלפים ולרבבות.

את בכורתך - מעלת היהודי שמתחיל בכל עת מחדש בפרשתו (כה לד), 'ויבו עשו את הבכורה', וביארו צדיקים, כי הנה ה'בכורה' מרמזת על עבודת

וזה פירוש 'על חרבך תחיה', אין הכוונה לחרב המלחמה, אלא, שתמיד יהיה לוחם עם עצמו ומשם חיותו, כי לולא כן (והיה מתברך רק שאר הברכות, בלא ברכת על חרבך תחיה) והיה יושב במשמני הארץ זו איטליה של יוון (בר"ר סז ו), היה מואס בחייו כשור פטם ההולך למות. לכן, בירכו 'על חרבך' - מזה 'תחיה'. אמנם, כל זה אינו אלא גבי אומות עולם, אבל בני ישראל יבואו לידי חיותם ביגיעה ב'יפה שעה בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב', וכדכתיב (דברים ל כ) 'כי הוא חייך ואורך ימך', וכתיב (שם יט) 'ובחרת בחיים'... ולכן אמר להם בברכו אותם (ויקרא כו ד-ו) 'ונתני גשמיכם בעתם והשיג לכם דיש את בציר... וחרב לא תעבור בארצכם' כי אחרי שהם מקיימים התורה - בחוקותי תלכו, כבר יש להם חיות מעמל' התורה ואינם נצרכים לחרב וטרדות כפשוטו. רק 'עשו' נצרך לעל כרחק' של קושי וטרדות בעולם הזה... אבל יעקב בבחירתו לעמול בתורה, חוסך מעצמו שאר יסורי העולם הזה. כב. ובזה ביארו בדרך הרמז בדרכם של גויי הארצות לחוג יום אידם ביום ראשון, כי המה רוצים לתפוס את כח ההתחדשות מיד בני ישראל, על כן יערכו חג בתחילת השבוע החדש, אבל, לעומתם מקדימים בני ישראל ע"י זה שהם מוסיפים מחול על הקודש בצאת השבת, ונמצא שהרגעים הראשונים של ששת ימי המעשה הם קדושים לה' בקדושת השבת, ובזה ממשיכים על עצמם את הכח להתחדש. ולכן סעודה שלישית בשב"ק היא כנגד יעקב אבינו (וכנוסח התפילה שאומרים 'הנה אנכי בא לקיים מצות סעודה שלישית של שבת נגד יעקב וכו', ויקום בנו מקרא שכתוב והאכלתיך נחלת יעקב אביך), כי כח ההתחדשות הוא נחלת יעקב אבינו שקנה את הבכורה מעשו הרשע.

כג. זה דרכו של עשו לומר 'הנני הולך למות' (כה לב), אולם יהודי צריך תמיד להיות בחיות ובשמחה. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע שיש בכוחו להחיות מתים, אולם הרבה יותר מועיל ונחוץ הוא להחיות חיים...

פעם ראה הרה"ק מרוזין זי"ע אחד היושב בביהמ"ד והוגה בתורה באישון ליל ובעייפותו הגדולה היה מתנמנם מעת לעת, ותיכף היה מתחזק ומעורר עצמו באומרו לנפשו 'הרי תיכף אמות ומחובתי לנצל את הזמן בעודי עלי אדמות'... אמר לו הרה"ק אל תאמר כזאת כי כך היא דרכו של עשו שאמר 'הנה אנכי הולך למות', אלא כך תעורר עצמך - הרי אני חי, וכי לזאת יקרא חיים...

כד. נוראות אמר הגה"ק העטרת משה' ממאקווא זי"ע לפרש במה שאמרו חז"ל (יומא פה): על הפסוק (ירמיה יז יג) 'מקוה ישראל ה' - מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל', וכבר הקשו, שהרי אמרו 'שש מעלות במקוואות' (מקוואות א א) וטהרת המעין גדולה מטהרת ה'מקוה', ומדוע לא דימה את טהרת הבורא לבני ישראל כטהרת מעין החשובה יותר מטהרת מקוה. אלא ש'מעין' הינו מים חיים טהורים בעצמותם בכל העת, לא כן 'מקוה' שהם מים שאובים שאין בהם טהרה, אמנם, ברגע שמשיקים אותם למי גשמים, הם נעשים ל'מטהרים', גם אחרי שנפרד החיבור וההשקה למי הגשמים, ומהאי טעמא המשילו את הטהרה ל'מקוה', ללמדנו שאם איש הישראלי קידש עצמו אפילו 'רגע אחד', אם 'השיק' וחיבר עצמו להקב"ה מקור הטהרה אפילו רגע אחד, כבר נטהר... כה. מעשה ביהודי שהיה אוכל ואוכל... ומידות גופו עלו ונתעלו לאורך ולרוחב עד כדי סכנה לחייו, מה עשה, הלך אל הרופא והלה נתן לו 'סדר אכילה' (דייאט) שבבוקר יאכל רק שני חתיכות לחם מ'קמח מלא' בצהרים רק 'תוספת אחת' ובערב רק ירקות, בני ביתו הכינו עבורו את סדר המאכל במסירות ונאמנות, אך דא עקא שכבר עברו ג' חדשים ועדיין לא זז מאומה, ולא עוד אלא שמידותיו המשיכו לעלות מעלה מעלה... עד שקראו לו בני ביתו לאסיפה דחופה - לשמוע האם הוא אוכל את כל מה שהיא מכינה לו כציווי הרופא... והוברר הדבר, שאכן, הוא

יצא לאוויר העולם, ומה תועיל אחיזתו בעקביו. וביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע עפ"י דברי הרה"ק מקאצק זי"ע שכל מה שהאדם מתיימש הן ברוח הן בגשם, אינו אלא מכיוון שהוא חושב שהוא עושה והוא פועל... על כן כשיראה שלא יעלה הדבר בידו, הוא מתיימש ועוזב את הכל. אבל המאמין יודע כי כל מעשי האדם אינם אלא השתדלות עד כמה שידו מגעת, אבל מה שייעשה ייעשה בידי הקב"ה 'אדון כל המעשים', ובאמונה זו לא יתיימש לעולם שהרי אין הדבר תלוי בו יעשה כפי יכולתו ותו לא מידי. כיו"ב, כשראה יעקב כי הוא

הידיעה והאמונה כי בכל מצב שלא יהיה - תמיד הקב"ה מצפה עליו שישבו^י, ואם ישוב יחזור להאיר כבראשונה^י.

ולעולם לא יתיימש האדם מחמת הקשיים המתגברים עליו, ואף אינו רואה סימן ברכה בעבודתו, כי חובתו בעולמו להילחם ולהתייגע^י, ואם יעשה את שלו אזי הקב"ה יעזרו ויתן את אויביו בידו. כדמצינו בפרשתן דכתיב (כה כו) 'ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו', וכל הרואה יתמה, מדוע אחו בעקב עשו וכי עלתה על דעתו שיוכל להשיבו למעי אמו לאחר שכבר

אוכל כציווי הרופא בשלימות אבל לטענתו הוא מחזיק את הדייאט של עשו, המה ראו כן תמהו - מה הוא סח, והסביר להם בדברי הכתוב בסוף פרשתן (כח ה-ט) 'וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה', וברש"י, 'הוסיף רשעה על רשעתו (ר"ל מרשעת על מרשעיות שהיו לו כבר וק"ל) שלא גרש את הראשונות', גם הוא כמותו, לא עזב את סדר אכילתו, אלא שהוסיף על סדרי אכילתו כמנהגו עד היום גם את ציווי הרופא, ומה הועילו חכמים בתקנתם... כי כוונת הרופא הייתה שיחדול מהרגלי אכילתו הנלוזים ומעתה יאכל רק מה שהרופא מצווהו. כע"ז אמרו בעלי המשל להמשיל, למי שהבין בדעתו כי הנהגתו איננה ראויה, והוא מהלך בדרכים עקלקלות - היפך מהקדושה ורצון הבורא, מה עשה התחיל לעסוק בתורה ועבודה, אבל עליו לדעת כי לא סגי בזה, כי כל עוד שאיננו עוזב לגמרי את הרגליו הנושנים הרי הוא כאותו 'חכם' שלא חדל מאכילתו הסוררת ורק הוסיף אכילה נוספת...

כו. וכפי שיש ללמוד ממה דכתיב בפרשתן (כו טו) 'ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול וכו' ותלבש את יעקב בנה הקטן', ולכאורה יפלא שהרי 'תאומים' היו ונולדו כאחד ומדוע יקרא זה 'קטן' וזה 'גדול'. ורמז בה הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, במשל למי שבכה לפני בני משפחתו כי אביו הזקן פסק מלראות ומלדבר וכו', ולמחרת הוא שומע את בנו בן ארבעת השנים בוכה ומיילל על זה שאחיו הקטן שעדיין לא מלאו לו שנה תמימה גם כן אינו יכול להלך ולדבר, ונעשה שחוק גדול בבית... וההסבר, כי הקטן שעדיין אינו הולך ברגליו ואינו מדבר הרי כל עתידו לפניו, ועוד יבוא יום ובעזה"ש יתחיל להלך ולדבר, לעומתו, הזקן פסק מללכת ומלדבר, ואבדה תקוותו, כי ההליכה והדיבור לא יחזרו אליו, זה דבר הגורם צער וכאב. כך הם 'יעקב ובניו' נקראים 'קטן' לומר שאף נפילתם איננה סיבה מספקת לבכות ולהתיימש, כי עדיין כל עתידם לפניהם - לשוב בכל עת ולהתחדש מעתה לעשות רצון אביהם שבשמים... ואילו עשו 'מוכן' הוא, ולעולם לא יתקן עצמו - זה אכן צער וכאב.

עוד מבאר הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע (מאמר מרדכי, הובא ביסוד צדיק תולדות), כי אין ההורים בודקים את התינוק קטן בגשתם אליו האם הוא נקי, אלא מחבקים ומנשקים אותו וחיבה יתירה נודעת לו, ואילו בן גדול המלוכלך הכל מתרחקים מאתו. ולכן כינה את יעקב אביו 'קטן', כי יעקב ובניו ינחו בחיק אביהם שבשמים אשר מקרבם מחבקים ומנשקים בכל מצב שיהיו, אף כשהם מלוכלכים בכתמי העוונות, ואילו את הנכרים בני עשו כינה הכתוב 'הגדול' כי מהם הוא מתרחק ואינו מושיעם כי מלוכלכים הם.

כז. בדרך זה פירש הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (אות י) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בלשון הכתוב 'ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'', כי הנה בעת שמזבלים את השדות יש שם ריח רע ביותר, ומ"מ אין זה פוגם בתבואת השדה כלל, שהרי כעבור זמן מה יפוג הריח הרע, ושוב נודף ריח טוב מהפירות. והן הן דברי יצחק אביו ראה ריח בני כריח השדה, שאף אם הוא חוטא ח"ו, ויש בו ריח רע, אין זה 'פגם' בעצם פנימיות נפשו הטהורה, אלא אם יחזור בתשובה ישוב ריחו הטוב להחיות את הכל, וכל זה מפני אשר ברכו ה' 'וברכתו הקדושה לעולם תעמוד'.

כח. ואכן בזה נבדלו עשו ויעקב, כי כל טבעו ותכונתו של עשו הוא העצלות והרצון שלא לעשות מאומה... וכמו שאמר ליעקב 'הלעיטני נא מן האדום האדום הזה' (כה ל) - שביקש שישפוך את הנזיד לתוך פיו, ואפילו פעולה קטנה כאכילה עם הכף מתוך הקערה לא אבה עשות...

באר הפרשה - פרשת תולדות

ואמת', ולהורות חמאים בדרך, וזה עשה כאשר קרא בשם ה', ושמר גם כן מצותי חוקותי ותורותי. עכ"ל.

והקשה ה'ספורנו' מדוע רק לגבי יצחק מצינו בכתוב שבירך אותו הקב"ה בזכות אברהם אביו ולא בזכות עצמו, ואילו אצל אברהם וכן אצל יעקב זכו לברכות ה' מחמת עצמם, ומבאר, כי פסוק זה נאמר במרם התעורר יצחק לקרוא בשם ה' ולזכות את הרבים, 'אבל אחר שקרא בשם ה' נאמר (כו כו) ואבימלך הלך אליו מגרר, ואמרו ראה ראינו כי היה ה' עמך אתה עתה ברוך ה' (שם כח), ולא מצאוהו עוד תלאות מקנאים ודברי ריבות כאשר בראשונה. אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל כי הוא אמנם מנעוריו יושב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם בפרט באהלי שם ועבר ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק'. ללמדנו כי הקב"ה חפץ שיהיו בריותיו גומלי חסדים זה לזה, והמיטיב לאחרים הוא מוכן ומזומן לקבל ברכת ה'.

מפסיד את הבכורה, עשה ככל אשר לאל ידו ואחו בעקבו... ואכן בזכות זה נתגלגל שסוף דבר באה אליו הבכורה, כאשר עברה על עשו רוח שמות למכור את הבכורה בעד נזיר עדישים, כי הקב"ה 'הרואה ללבב' ראה תבערת לבו וסייע בעדו להשלים רצונו. וללמדנו בא, שאף אם נראה לאדם כי כל השערים ננעלו בפניו, אם ישתוקק בכל ליבו ובכל נפשו, ולא ינוח ולא ישקוט ויעשה ככל אשר בידו, לבסוף יעזרהו הקב"ה שלא בדרך הטבע וישיג את שאהבה נפשו.

משמרתו וחוקותיו - להיטיב לבריות

בפרשתן (כו ג-ה), 'ואהיה עמך ואברכך וגו', עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתו מצוותי חוקותי ותורותי, וביאר ב'ספורנו' בזה"ל, וישמור משמרתו - עשה תמיד המשמרת המיוחדת לי שהיא לגמול חסד^{כט}, כאמרו (תהילים כה י) 'כל אורחות ה' חסד

כט. כאשר הקים הגאון ר' מאיר שפירא זצוק"ל את ישיבתו המעטירה 'חכמי לובלין' נסע לארה"ב להתרים נדיבי עם, ושהה שם בחודש תשרי תרפ"ז, והנה לקראת 'שמחת תורה' נחלה ה'משמש' שנלווה אליו, וכשחזר המהר"ם שפירא מה'הקפות' בליל שמחת תורה ראה אותו שוכב מרותק למיטתו, אין צורך להאריך את הרגשת המשמש - להיות שוכב בדד בליל שמח"ת במקום להיות בבית הכנסת ולשמוח בשמחת התורה, מיד התעטף מהר"ם שפירא בטליתו ופתח בקולו האדיר והנעים באמירת פסוקי 'אתה הראת' כעומד לפני 'עמוד התפילה' בבית הכנסת מלא מפה לפה וגדוש בהמון עם... והמשיך בעריכת סדר ההקפות כשהוא מפזז ומרקד בהתלהבות, והכל בכדי להיטיב לשני את הרגשתו...

באמת אמרו, לא היה צריך מהר"ם שפירא 'ספר תורה' לרקוד עמו, כי מלבד שהוא עצמו היה לעבדיגע ספר תורה (ס"ת חי), הרי מעשה זו של גמילות חסדים הוא גופי תורה... וכבר אמרו כי מעלת ה'יין' הוא שממעט עצמו בשביל לשמוח אחרים, ה'בקבוק' מתמעט ומתרוקן ואילו הבריות ששותים ממנו מתרבה שמחתם...

ל. שמעו נא למעשה נורא שהיה בשבוע שעבר, יום שני פר' חיי שרה, אברך יקר רוח ובעל 'לב זהב' ושמו ר' מענדל שליט"א ראה איש יהודי המסתובב ב'שטיבלעך' בבית שמש כשהוא מבקש צדקה להכנסת כלה עקב החובות שעלו על צווארו בנישואי ילדיו, והבחין כי הלה צולע ברגליו, שאלו לשלומו ועל רגליו, השיב כי יש לו שושנה (רויז) ברגל ל"ע... נדהם האברך ואמר לו, אם כן מה לך לכתת רגליך במצב כזה, הרי מקומך כעת הוא במיטה, נענה לו האיש, הנני זקוק בדחיפות לכסף והנושים לוחצים... ומהשכיבה על מיטתי לא תתמלא ידי במעות... נכמרו רחמיו של ר' מענדל ואמר לו, שוב לביתך ואני יסתובב במקומך ואאסוף עבורך - על אף שמעולם לא הורגל בכגון דא, ומיד לקח לעצמו 'שותף' שיבוא עמו לעשות ה'סיבוב'.

והנה ר' מענדל זה הינו עובד ב'מטבח' המבשל ארבעס ובאבעס (חומס ושעועית) למזמינים אצלו ל'שמחות' אשר הם עורכים, באותו מעמד התקשר ר' מענדל אל ה'בוס' וסיפר לו דברים כהויתם והודיעו שאינו מגיע היום לעבודתו, הלה לא הסכים וטענתו בפיו - התחייבתי לבעל שמחה להמציא לו היום כמות גדולה של באבעס, אבל זאת אתן לך, הכנס למטבח, העמד את התבשיל על האש והרי אתה משוחרר... הלך והכין את הבאבעס ב'סיר לחץ' (pressure cooker) ש'כלי קיבולו' 60 ליטר והעמידו על האש, ויצא למלאכת הקודש.

אחרי שעתיים חזר ל'מטבח' והנה 'פוגרום' לנגד עיניו, כל הכתלים ותקרת החדר מכוסים בשיירי 'באבעס', גם מצא שנתהווה 'חור' בכותל מול מקום הסיר, ונתברר כי 'כיסוי' הסיר כבר היה ישן ומשופשף (אויס געריבן) בצדדיו,

ויעתר) בהא דכתיב בריש פרשתן (כה כא) 'ויעתר יצחק לה', ופירשו חז"ל (יבמות סד.) 'ש'ויעתר' הוא מלשון 'עתר של תבואה' (קלשון), 'מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מידותיו של הקב"ה ממידת הדין למידת רחמנות, ולכאורה מדוע באמת כוחם גדול כל כך להפך מידותיו של הקב"ה, אלא שהשי"ת נוהג במידה כנגד מידה, ומאחר 'שהם מהפכים את המידות והתשוקות שלהם להקב"ה, על כן יש בידם להפך גם מידות של מעלה כביכול'. וזהו שנאמר 'ויעתר יצחק לה' - 'יצחק האט זיך איבער געמאכט אין גאנצען צו גב"ה' (יצחק הפך עצמו לגמרי עבור השי"ת). והדברים אמורים בכל עניין ש'הופך' עצמו בבין אדם למקום ובבין אדם לחברו, שעל ידי זה 'הופך' את כל הדינים וממשיך עליו שפע רחמים וחסדים בלא גבול לב.

והנה הרמב"ן מפרש מה שנאמר 'וישמור משמרתו מצוותי חוקותי' בזה"ל, חוקותי - ללכת בדרכי ה' להיות חנון ורחום עושה צדקה ומשפט ולצוות את בניו ואת ביתו בהם. הקשה הג"ר שמעון שוואב זצ"ל (מעין בית השואבה), מדוע נקראת ההטבה הלזו בשם 'חק', הרי ענין להיות חנון ורחום ולעשות צדקה ומשפט עם אחרים הוא דבר שכלי, ותירץ דקאי על דרך ה' להיות חנון ורחום גם למי שאינו כדאי לא, וזה אינו שכלי רק הוא 'חוק' מדרכי השי"ת להטיב להם, וכך עשה אאע"ה שהלך בדרכי השי"ת בזה.

ואכן ה'שובר' את עצמו ואת מידותיו להיטיב גם למי שאינו ראוי 'בדין' הוא שיטול שכרו משלם ויתברך בכל אותם הברכות האמורות בעניין. וכמו שביאר הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל (הו"ד בתורת אבות ד"ה

ובאמצע בישולו כאשר המים והתבשיל היו בשיא הרתיחה התפוצץ הסיר, וגם הסיר עצמו נעקר ממקומו ועף לארבע כנפות החדר, וללא כל ספק אילו היה ר' מענדל שוהה שם באותה שעה כבר לא היה עמנו בין החיים (כי קרוב לוודאי שלא היה שם ליבו רגע לפני כן מה שעומד לקרות), ושוב לא היה רואה 'באבעס' במטבח אלא את ה'באבעס' (סבתות) בעולם העליון.. ורק בזכות שלא היה שם אלא עשה חסד בגופו באותו הזמן ניצל ממות לחיים...

לא. ואל תאמר היאך אוכל לנהוג במידות טובות עם 'פלונ'... שהוא אדם קשה ורע לבריות, כי אין הדבר תלוי אלא בכך... ואם אתה תסתכל עליו בעין טובה אף הוא ישיב לך כגמולך הטוב...

בדרך צחות מסופר על אחד שהזמין את ה'לבנה' ל'דין תורה', וכה הייתה טענתו, כי לאחרונה הלבנה 'רודפת' אותו, ובכל אשר הוא פונה היא פונה אחריו - אם הימין ואיימינה גם היא, ואם השמאל ואשמאילה, בעמדו מהליכתו תעמוד גם היא... משיכוף את גופו גם היא מתכופפת עמו - בקיצור, לא נתנה לו הלבנה מנוח, אמר לו הדין שמעתי את תלונתך, אבל אי אפשר לדין לפסוק הדין בטרם ישמע את טענת שני הצדדים, על כן אבקשך שתשוב הנה בעוד כמה ימים... כעבור כמה ימים שב היהודי מתוך צפיה דרוכה לשמע פסק הדין, ויען הדין ויאמר, אכן, דברתי עם הלבנה - מה לה כי נטפלה להצר צעדך, ללכת אחרך ולחקות את מעשיך, אך היא טענה לעומתך שמעולם לא הסכינה עשו כן, אתה הוא שהתחלת... אתה אשם בכל... אם אך תפסיק להביט ולהתבונן בה כל כך הרבה גם היא תפסיק לחקות אותך... והמבין יבין...

וכן למדנו מהא דכתיב בפרשתן (כו מד-מה) 'וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך, עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו', ולכאורה צריך ביאור כפל הלשון - שאמרה 'עד אשר תשוב חמת', וחזרה לומר 'עד שוב אף אחיך'. וביאר הגאון רבי יצחק בן הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין (בספרו פה קדוש) עפ"י דברי אביו הגר"ח (כתר ראש קיט) וז"ל, אמר רבינו, דבר מנוסה אם יהיה לאדם שונאים ח"ו, יפעל אצל עצמו שהם צדיקים גמורים, וידין אותם לכף זכות, ומיד יתהפך לבבם לאוהבים לו. ובזה ביאר הגר"ח את כפילות הפסוק, שבא לומר גם להיפך, אם רוצה האדם לבדוק האם פלוני שונאו יבדוק בעצמו אם לבו שלם עמו, וזהו שאמרה רבקה, מנין תדע שתשוב חמת אחיך עליך, בזמן שתרגיש כי כבר שב אף אחיך ממך - כלומר ששב והלך כעסך שבקרבתך עליו, הוסיף הגר"ח שאין זה רק סימן אלא גם סיבה - אם יסיר מעצמו כל תלונותיו על רעהו יפסיק רעהו מלשנוא אותו.

לב. בואו וראו כוחה הגדול של שבירת המידות, וכפי שנגמר המעשה בשבוע שעבר, אשה המצפה שנים הרבה להיוושע בברכת הבנים פשפשה במעשיה לדעת על מה באה עליו הרעה הזאת, ונזכרה שלפני שנים הרבה פגעה בחברתה שלמדה איתה ביחד, והלכה לבקש סליחתה, לעומתה ענתה חברתה - אינני מסוגלת למחול, כי הפגיעה אנושה והלב עדיין שותת דם, ובפרט שאותה 'פוגעת' ניהלה קבוצת חברות ועודדה אותן לפגוע בי. כמה

באר הפרשה - פרשת תולדות

יושב אוהלים – עיקר הצלחתו בתורה ע"י היגיעה וההתמדה בפרשתן (כה כז), ויעקב איש תם יושב אוהלים, הזמן גרמא בפרשתו של יעקב אבינו להוסיף חיילים להתגבר בעוז ותעצומות בעסק התורה ל', ובוזה נזכה שגיגעו מעשינו למעשי אבותינו - אבות עולם השקיעו בעסק התורה את כל אונם ומרצם, מנח המוזכר בפר'

נח (רש"י ז ב) שלמד נח תורה, אברהם אבינו - היו לו ד' מאות פרקים במסכת ע"ז (ע"ז יד), יעקב - 'יושב אוהלים' (בראשית כה כז) ונטמן י"ד שנה בבית שם ועבר ש'לא שכב במקום ההוא' (מדרש תהלים קכד א) ל', משה רבינו - ישב בשמים כמה פעמים מ' יום בשמים ממעל לחם לא אכל ומים לא שתה והגה בתורה, דוד המלך

שניסתה הפוגעת לעורר רחמים למען תסיר את ה'קפידא', אך היא בשלה שאינה סולחת בשום פנים ואופן. בצר לה פנתה אל אחד הרבנים בבני ברק יצ"ו שיכנס לעובי הקורה וינסה לפייס ביניהם, ואכן התקשר אל הנפגעת קודם יום הכיפורים דהאי שתא וביקש רחמים ותחנונים והעתיר דברי פיוס וריצוי אך לא הצליחו הדברים לפעול כהוא זה, עד שאמר לה 'מה יש לך לדבר אל המלך', איזו ישועה צריכה את, שבגין כך כדאי לך לעבור על מידותייך ותזכי לישועה עד חנוכה... אמרה אכן יש לי אח מבוגר מאוד 'בא בימים' שלא מצא את זיווגו (ולא 'בחינם' נתקע, אלא סיבה גדולה יש בדבר ואכמ"ל), וכשאמרה שהיא מוחלת בלב שלם, נענה הרב כנגדה, מובטחני כי עד חנוכה תבוא ישועתו, ואכן בשבוע שעעל"ט נגמר השידוך בכי טוב...

לג. ודע, כי כל הלומד תורה הרי הוא מקיים את העולם כפשוטו ומשפיע קדושת התורה על כל אחד ואחד מישראל בכל מקום שהוא. וכך שמעתי מהגאון רבי שלמה סברעסקי שליט"א מיקירי העיר 'בית שמש', שבעבר היה דר בגייטסעד שבענגלאנד (אנגליה) ונסע בשנת תשל"ח לארה"ב לזכות את הרבים בנתינת 'נדבות' להחזקת הכולל אשר בגייטסעד. בשהותו שמה נכנס אל רבו הגאון רבי יעקב קמינצקי, ובתוך הדברים אמר לו ששמע כאן 'טענות' כנגדו, מה לבעלי בתים במנהטן ולכולל בגייטסעד... ובפרט שתושבי אנגליה יכולים להחזיק את הכולל, ואילו בארה"ב יש כוללים לרוב, נענה לו ר' יעקב, עצם הטענה היא טענה של שטות, שהרי אם היו הגבירים בענגלאנד מחזיקים את הכולל בגייטסעד בוודאי לא היית מגיע לכאן, ובוודאי עצם ביאתך הנה היא הוכחה שאין בסיס איתן לקיום הכולל ע"י הנדיבים דשם, עוד הוסיף הגר"י לומר, דע שאין השפעת התורה רק לאותו מקום שלומד בו, אלא אברך הלומד בגייטסעד הרי הוא משפיע על בעה"ב במנהטן, וממילא מחויב הוא לתמוך בו שהרי הוא 'נהנה' ממנו, ואמר חידוש להלכה ש'עניי עירך קודמים' הוא דין בהלכות צדקה לעני, שצריך להקדים נתינת צדקה לעני מעירו מאשר לזה הגר בעיר אחרת, אכן לגבי החזקת תורה לא שייך לומר שמוסדות התורה ב'עירך' קודמים, כי גם התורה הנלמדת במרחקים וב'קצה תבל' היא בגדר 'עירך'...

לד. איתא בתנא דבי אליהו (רבה פ"ה) בזה"ל, ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר בעולם הזה, ממה שעתיד הקב"ה ליתן לצדיקים לעתיד לבוא, מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו, והיה בקי במקרא ובמשנה ובהלכות ובאגדות שנאמר (כה כז) 'ועקב איש תם יושב אוהלים', עכ"ל. הקשה הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל, כיצד ניתן לומר על יעקב שזכה לחיים שלא בצער, והלא כל ימיו היו מלאים ייסורים, בצרת עשו וצרת לבן צרת דינה וצרת יוסף, וכבר העיד יעקב על עצמו 'מעט ורעים היו ימי שני חיי' (להלן מז ט), ולחיים כאלו ייקרא חיים שלא בצער. וביאר, כי ודאי היו לו ליעקב צרות צרורות, אך מאחר שהיה 'יושב אוהלים' וכל ימיו היה שקוע בתורה בכל מהותו על כן לא הרגיש כלל בצער, אלא היה מלא באושר ובשמחת החיים (נדפס בשבט הלוי עה"ת).

הוסיפו על כך, בדיוק לשון חז"ל (מגילה יז. הובא ברש"י בראשית כח ט) שיעקב נטמן בבית עבר, והלשון תמוה מהו 'נטמן', מדוע לא כתיב 'למד' בבית עבר. אלא, שצורת לימודו של יעקב היה כמת אשר מטמינים אותו באדמה, שם הוא שוהה לבדו בלא חברים, גם אין בידו 'לדבר' עם אחרים, ואין לו שום קשר ושייכות לעולם החיצון, כך 'המית' יעקב את עצמו על דברי תורה, ללמוד ברציפות ובשקיעות עצומה בלא שום שיג ושיח עם אחרים, ואכן הלומד באופן זה - שהוא כמת ומוטמן בארץ, הרי הוא חי חיים אמיתיים בלא צער, ונס יגון ואנחה.

הנה איתא (אבות ו ב) 'כל העוסק בתורה הרי זה מתעלה', ובביאור הדבר רמזו, כי האיש העומד על הארץ בסמוך לבנין רם ונישא בשיעור מאה קומות, נראה לו שהבנין ענק ועצום, אין חקר לגדולתו ואין תכלית לאורכו, אבל אם יביט עליו מלמעלה, ביושבו על המטוס יראה בעיניו כאילו הבנין קטן עד מאד, וכמעט שאין בו ממש. כך 'העוסק בתורה הרי"ז מתעלה', כי בהבטה מ'קרקע עולם' נראים לו צרותיו ובעיותיו גדולות עד לב השמים, אבל העוסק בתורה הרי"ז מתעלה - וכמי שיושב במרומי ארץ שאז נראים בפניו כל בעיותיו כקטנים, חסרי ערך וחשיבות.

יצחק אבינו חפר ולא מצא מים חפר באר אחרת, עד שמצא מים, ואם רבו עליה חפר באר אחרת, וכ"כ המשיך במלאכת החפירה עד שסוף דבר חפר ומצא באר שלא רבו עליה, וקרא שמה 'רחובות'. כן הדבר בכל הענינים החומריים והרוחניים, הן במסחר והן בלמוד התורה ואם מי שהוא אינו מצליח בתחלה בלמודו, אל יעזוב את התורה, כי 'סוף הכבוד לבוא' לי, ואם נכשל תחלה אבל יעמוד על אמתתה לבסוף לי. עכ"ל.

- טוב יום שאתה עוסק בתורה (שבת ל.), וכך היה במשך כל הדורות - תנאים ואמוראים ראשונים ואחרונים כולם 'בעלי דעה' שהשקיעו כל חיותם במסירות נפש בעסק התורה, אף אנו נלך בדרכם ויישב לנו בזה ובבא לי.

וכך אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ה"ח על התורה בפרשתן), וז"ל, ענין הבארות אשר חפר יצחק מלמדנו שלעולם לא ירפה האדם את ידיו מלהמשיך את העסק אשר התחיל, אל יאוש ואל בשלון, אם

לה. אלא שהתורה צריכה להיות בחיות ושמחה, וכן איתא ב'כלי יקר' בפרשתן בכתוב (כז מא) 'וישטום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו, ויאמר עשו בלבו, יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי'. ומבאר הכלי יקר 'תלה הדבר בימי אבל, לפי שאבל אסור לעסוק בתורה כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, ויצחק אמר והיה כאשר תריד - דהיינו בזמן שלא יעסקו בתורה - ופרקת עולו, ואם כן באבלו ודאי לא יעסוק בתורה ולא תגן עליו התורה ואז אהרגה את אחי'.

והקשה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והרי מותר לאבל לעסוק בתורה בהלכות הנוגעות אליו כהלכות אבלות וכדומה, והיאך יוכל עשו להרגו בימי האבל, הלא אף אז ישב ויעסוק בתורה. אלא מכאן, שתורה בלא שמחה, כמו שהיא נלמדת בימי עצב ומרירות בימי אבלות, אין בה את המאור שבתורה שתגן על לומדיה. כי עיקר לימוד התורה הוא בשמחה ובטוב לבב.

אמנם צריך להוסיף, שזו היתה רק מחשבתו של עשו הרשע, שהוא היה נראה לו שיעקב אבינו לא יהא שרוי בשמחה בימי אבלותו, אמנם האמת היא כי מאמינים בני מאמינים אנו שהכל הוא מהקב"ה ולטובה, ואף בימי אבלות עלינו להיות בשמחה, ואין זה סתירה כלל ל'אבלות'. וכבר אמר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע לבאר הטעם שציוותה התורה על אבלות, שלכאורה אין צורך ב'ציווי' על כך שהרי אף גויי ארצות מתאבלים על קרוביהם, אלא שרצונו ית' שנהיה תמיד בשמחה, על כן 'קדשנו במצוותיו וציוונו על האבלות', וממילא היא עצמה תביאנו לידי שמחה, כי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

וכה אמר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בבואו פעם לנחם את האבל, כי מקובל אצלו ש'אבל' הוא ר"ת איך בין ליסטיג - אני שמח. וכשנשאל על מקור הדבר, נענה כי כן מפורש בדברי רש"י במסכת סוכה, וכוונתו למה שכתב רש"י (סוכה כה. ד"ה טירדא דרשות) 'שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו, אינו חייב להצטער'...

לו. בדרך צחות אמרו, כי הנה אמרו חז"ל (מגילה יז. הובא ברש"י בסוף הפרשה) שיעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה ועסק שם בתורה, וכפי שהוכיחו שם באריכות מחשבון מנין השנים, אמנם בתורה לא נכתב הדבר להדיא ואפילו לא ברמיזא, אך באמת שאין לך 'בר בי רב דחד יומא' ותינוק בבית רבו שאינו יודע זאת. ולימוד גדול יש ללמוד מכאן, כי פעמים הרבה שאחד חושב לעמו, בין כה וכה 'כל רואי ילעיגו לי' וסבורים שהנני 'בטלן', ואם כן מה טעם יש שאשב ואלמד... ידע כי הקב"ה מפרסם עמלי תורה, וכמו יעקב אבינו שנטמן ולמד בסתר ולבסוף נתגלה הדבר לעין כל...

ועל דרך זה אמר אחד מגדולי הדור לעניין מעשה העקידה, שעומדת לעד ולנצח נצחים, עד שבמתן תורה תקע הקב"ה בקרן שמאל של האיל, ואילו לעתיד לבא יתקע בקרן ימין, ולא היה שם איש אחד מלבד אברהם ויצחק... כי הקב"ה מודיע ומגלה את עושי רצונו... והיא הזכות העומדת לנו לעולם, לכן אנו חוזרים בכל יום אחר פרשת העקידה, ולכן 'יתקע בשופר גדול' לעתיד לבוא לגאלנו מהגלות הארוכה... למען דעת שדייקא אותם הדברים שאיש איננו רואה הם מתפרסמים והם מושיעים.

לז. בפרשתן (כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אוהלים'. ולכאורה צ"ב, מדוע שינה בלשונו, כי על עשו אמר יודע ציד, ואילו גבי יעקב לא אמר יודע תורה, וביאר הגאון ה'שבט הלוי' זצוק"ל דבשנות עלומיו כאשר למד בישיבת 'חכמי לובלין' המעטירה, בא רב אחד לדרוש בישיבה, ובתוך דבריו אמר, ראיתי

באר הפרשה - פרשת תולדות

ברכנו אבינו כולנו כאחד ב'טל השמים ובמשני הארץ' בסמך טוב ובמזל טוב לט, מתוך אמונת איתן בצור כל ובשאר כל הברכות האמורות בפרשה לח ברו"ג, עולמים, ועסק התורה והמצוות על ישראל שלום אבי"ר.

בני עליה ומועטים מהם הינם בעלי כשרונות, כי לא הכשרונות יעמדו לאדם בדרכו להצליח בתורה, אלא מידת התמדתו ויגיעתו, וכן העיד הגר"ש בעצמו שכל גדולי תורה שנתגדלו בישיבה דשם היו העמלים והיגיעים (אף בעלי הכשרונות שנתייגעו בתורה נתגדלו כראוי בתורה, כי אין הכוונה לומר שבעלי כשרונות אינם יכולים להצליח ח"ו), ועל כן בבוא התורה לשבח את יעקב אבינו, לא שיבחוהו בכך שהיה יודע תורה, אלא בכך שהיה יושב אהלים בהתמדה רבה ועצומה. ומכאן תשובה לכל האומר לא אלי הדברים אמורים, כי דל כשרונות הנני, ולא לדידי ודכוותי לעסוק בתורה, כי טעות גדולה בידו, כי לא הכישרונות קובעים את ההצלחה בתורה, אלא היגיעה - כשור לעול וכחמור למשא היא אשר תביא את האדם להיות 'בעל תורה'.

וכן איתא בתרגום יונתן בן עוזיאל על הכתוב (כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים' ומתרגם והוא עשו גבר נחשירכן... ויעקב תבע אולפן מן קדם ה', ופירוש 'גבר נחשירכן' - אדם בטל שאין עושה מלאכה' ואילו יעקב אבינו היה 'תבע אולפן' היינו שהיה מבקש את השי"ת. ומכאן, שהיינו גופא ההבדל בין יעקב לעשו, כי עשו היה יושב ובטל כדמתקריא בלשוננו ליידיג-גייער, ותוצאותיה שהרשיע עד מאוד, אבל יעקב אבינו היה תמיד דורש ומבקש את השי"ת ובזה נתעלה לרום המעלה וזכה להיות יעקב שלימתא - בחיר שבאבות. לח. וכך ביאר הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (אות יב) בשם הרה"ק מווארקא זי"ע הטעם שסיבבו מן השמים שיטול יעקב את הברכות כשהוא נדמה במראיתו לעשו, כי 'כל הברכות ומעשה אבות סימן לבנים, והברכות היו עד סוף כל הדורות, מעתה, אם היה יצחק אבינו ע"ה מברך ליעקב בבחינת יעקב, אז לא היו ראויים הברכות אלינו רק כשהיינו בבחינת יעקב, ולזה היתה סיבה מהקב"ה החפץ בטובת בניו ורב חסד לברך את יעקב כשנדמה לו שהוא עשו, ואין לך אדם מישראל הגרוע מעשו, נמצא שבכל עת הננו ראויים לברכות'...

לט. כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (מועד לכל חי סי' כו אות ה) כל חודש כסליו, כי מזלו גד, יהיה מוצלח להרים מזלו לכל עסקיו וכל ענייניו בעזרתו יתברך שמו.